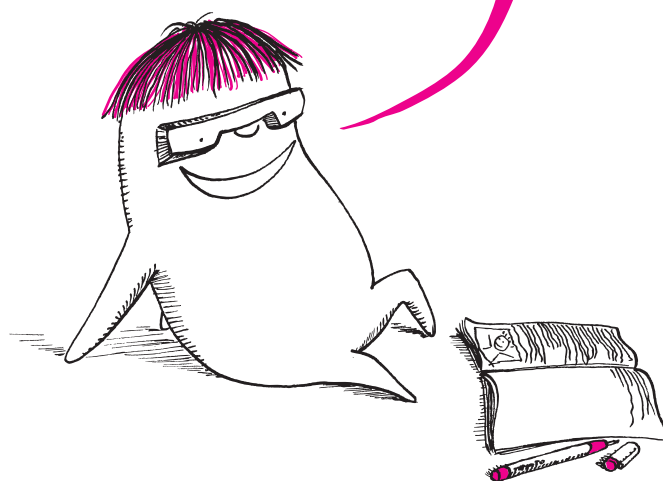
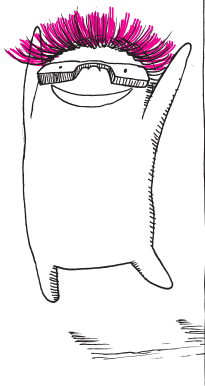

Romové

Romové
v České republice
netvoří jednotné
společenství, ale dělí se
do řady skupin, podskupin
a rodů. Nelze tedy hovořit
o Romech u nás jako
o jednotné skupině
vyznačující se stejnými
znaky.

Historie Romů

Již v 18. století bylo zjištěno, že Romové pocházejí z **Indie**. Předkové dnešních Romů náleželi k původnímu obyvatelstvu Indie, které bylo kolem poloviny druhého tisíciletí př. n. l. podmaněno indoevropskými kmeny Árijci.

O indickém původu Romů svědčí nejen jazyk, ale i překvapivá podobnost některých zvyků, podobná společenská struktura, výběr povolání, stejná technologie zpracování kovů aj. Romskou historii mohli nejpřesněji vypátrat lingvisté podle vývoje romských dialektů. Díky tomu, že vývoj jazyků má své zákony, mohli lingvisté nejpřesněji určit dobu a místa pobytu.

O tom, proč Romové opustili svoji pravlast, existuje několik hypotéz. Důvodem mohla být monoprosfesanost, hledání lepšího životního úmí a únik z území. Svou vlast opouštěli Romové ve vlnách. **První vlna** šla přes Persii, Turecko na Balkán (Byzantská říše) a odtud dál do střední Evropy.

Všechny romské dialekty obsahují slova řeckého původu, což dokazuje pobyt Romů na území dnešního Řecka, které bylo součástí Byzantské říše. V řecké kronice se objevuje zmínka o lidech zvaných Atsinganoi. Z označení Atsinganoi vzniklo jedno z nejrozšířenějších pojmenování Romů v Evropě – „Cikán“ – německy Zigeuner, italsky Zingar, francouzsky Tsigan, maďarsky Cigány.

Druhá vlna postupovala severem Afriky přes Gibraltar do Španělska. Z pobytu v oblasti Malého Egypta vznikla mylná domněnka, že vlastní Romů je Egypt. Proto se setkáváme s označením Romů Gitanos ve Španělsku, Gypsies v Anglii, Fáraó népe (faraónův lid) v Maďarsku. Romové putovali Evropou podél toku Dunaje. Ve 14. století se objevili v Uhrách, v 15. století na Slovensku. Do severní Evropy pronikali ve dvou proudech. Západní prošel z Čech do Německa, Francie, Španělska, Holandska, Dánska a Norska. Východní proud směřoval přes Uhry do Polska, Finska a Švédska. Na Britských ostrovech se objevili po roce 1500 a na Ukrajinu a do Běloruska přišli až mnohem později.

Za první zmínku o Romech na našem území se často vydává kapitola z kroniky tak řečeného Dalimila nazvaná „O Kartasiech pohanských“ z roku 1400.

Od 15. století začíná **pronásledování a vyhánění** Romů. Změna postojů vůči Romům se změnila ve chvíli, kdy v roce 1427 byli exkomunikováni z církve z důvodu nedodržování křesťanských zásad. Protiromské represe na našem území se datují kolem roku 1538, kdy začíná nejen u nás doba pronásledování, vypovídání ze země, mučení, zabíjení i užívání Romů k nuceným pracím. V roce 1697 vydal Leopold I. dokonce mandát, podle kterého byli Romové prohlášeni za psance. Romský psanec mohl být kýmkoliv beztrestně zabit jako škodná zvěř. Karel IV. ještě zpřísnil opatření, když vymezil postihy za poskytnutí pomoci, úkrytu i potravy pronásledovaným Romům.

První, kdo začal uplatňovat **asimilační politiku**, byla Marie Terezie zákonem z roku 1761. „Romové mají pracovat v zemědělství, oblékat se jako ostatní, plnit povinnosti nevolníků vůči vrchnosti a náboženské povinnosti vůči církvi a pod trestem 25 ran holí nemluvit romsky. Nesmějí si nechat ani svá „bezbožná“ cikánská jména. Jsou záměrně rozptylováni, tj. usazováni tak, aby v každé vesnici byla pokud možno jen jediná romská rodina.“ (Říčan; 1998: 17)

Od počátku 19. století usilují Romové o získání trvalého bydliště na území Moravy. Na okrajích a periferiích měst a vesnic vznikají romské osady. Asimilace byla jedinou možností, jak se mohli Romové začlenit do majoritní společnosti.

V roce 1927 vešel v platnost **zákon o potulných cikánech**. Tím se jim zakazovalo kočovat, vlastnit zbraně, tábořit ve větších skupinách, museli se prokazovat cikánskými legitimacemi a vůdci kočovnických skupin museli s sebou nosit kočovnické listy.

Další strašlivou kapitolou v historii dějin Romů byl **holocaust** za vlády nacistů. Na podzim roku 1939 bylo vyhlášeno trvalé usídlení kočujících osob. Pro ty, kteří neuposlechli, byly zřizovány kárné pracovní tábory v Letech u Písku a Hodoníně u Kunštátu. V létě 1942 vyšel výnos o potírání cikánského zlořádu. Všem Romům, i usedlým, byla místo občanské legitimace přidělena cikánská legitimace, aby byli všichni Romové označeni a izolováni od ostatní společnosti. V prosinci 1942 byli nařízením říšského vůdce SS Heinricha Himmlera deportováni Romové i romští míšenci do koncentračního tábora Osvětim-Březinka. 5 000 Romů Osvětim nepřežilo, skupina českých Romů byla zlikvidována a je tedy možno hovořit o genocidě. V Osvětimi zahynulo 20 000 Romů z celé Evropy. „Celkový počet romských obětí druhé světové války se odhaduje na půl milionu osob.“ (Horváthová; 2002: 48)

Po válce přicházeli na naše území Romové ze Slovenska, aby osídlili převážně vysídlené pohraničí. Až po únoru 1948 se stávají, de iure rovnoprávními členy společnosti. V roce 1958 vstupuje v platnost zákon č. 74 o trvalém usídlení kočujících osob. Dochází ke státem řízené asimilaci a snaze zařadit Romy mezi ostatní obyvatelstvo a smazat tak všechny rozdíly. Jejich specifika začínají být potlačována, přestávají mluvit romsky a zanikají rodové komunity. V tomto období dochází k největší morální devastaci Romů. V sedmdesátých letech je státem řízená asimilace nahrazena koncepcí společenské integrace. K vyrovnání s majoritou mělo tentokrát dojít cestou materiálních a sociálních výhod. A tak tento systém vždy samostatné a na státu nezávislé Romy paralyzoval.

Po sametové revoluci se situace zlepšila. Romové se dostávali do politiky, zakládali své organizace a začínala vznikat i romská média. Ani v současné době však nemůžeme říct, že by Romové unikli pronásledování. Je tu stále silící rasová nesnášenlivost a diskriminace, se kterou se Romové setkávají na každém kroku. Nelze se tedy divit, že v postoji Romů k majoritní společnosti převažují spíše pocity nedůvěry a křivdy.

Struktura romského společenství v České republice

Ani o pandž angušta nane jekh.

Ani pět prstů jedné ruky není stejných.

Romské přísloví

Romové

Romové v České republice netvoří jednotlé společenství, ale dělí se do řady skupin, podskupin a rodů. Neměli bychom tedy hovořit o Romech u nás jako o jednotlé skupině vyznačující se stejnými znaky.

- ▶ **Romové slovenští** – nejpočetnější skupina Romů u nás tvoří asi 75–85 %. Do roku 1945 žili na Slovensku.
- ▶ **Romové olašští** – tvoří 10 %, u nás se v minulosti objevovaly dvě skupiny: Lovárové – koňští handlíři a Kalderaši – výrobci kotlů. V současné době u nás žijí potomci Lovárů. Na naše území přicházeli od druhé poloviny 19. století. Olašská komunita zůstává i dnes před svým okolím, ať už romským nebo neromským, dosti uzavřená a stále hodně tradiční. Mluví se zde lovárským dialektem a více je oceňováno získávání finančních prostředků činnostmi, které vyžadují zapojení myšlení než těžkou fyzickou práci. Přívlastek olašský vznikl ze slova valašský, které je odvozeno z názvu rumunského knížectví Valachie.
- ▶ **Maďarští Romové** – tvoří 10–15 %, toto etnikum žilo do druhé světové války na území Maďarska a na území jižního Slovenska v oblasti obývané maďarskou národnostní menšinou.
- ▶ **Čeští Romové** – žili do druhé světové války na území Čech, pak byli likvidováni Němci. Dnes u nás žije jen několik rodin.
- ▶ **Moravští Romové** – žili do druhé světové války na území Moravy, několik rodin tu žije dosud.
- ▶ **Němečtí Sintové** – dnes v České republice žije jen několik rodin. Žijí spíše v západní Evropě. Až do druhé světové války žili v pohraničních oblastech Čech.

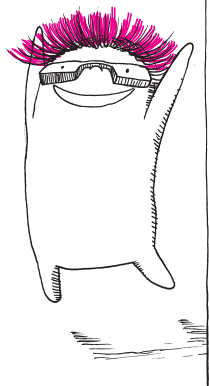
K romské národnosti se na základě vlastního vyjádření přihlásilo při sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 necelých 12 tisíc osob. Ve srovnání s rokem 1991 je to téměř trojnásobně nižší počet. Uvedený údaj je odbornou veřejností považován za podhodnocený. Hrubý odhad velikosti romské menšiny, publikovaný ve Zprávě o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2001, zpracované Radou vlády pro národnostní menšiny, se pohybuje mezi 150–300 tisíci osob. Podíl romské národnosti v národnostní struktuře obyvatelstva republiky představoval v roce 2001 pouze 0,1 % všech obyvatel.

Zmapování romské menšiny je velmi obtížné a jen problematicky proveditelné. Nelze se na rozdíl od příslušníků jiných národnostních menšin spoléhat na statistická data zjištěná např. během pravidelných sčítání lidu, neboť Romové se na základě svých negativních zkušeností s administrativními soupisy své populace, které vedly v lepším případě „pouze“ k jejich diskriminaci, nyní daleko častěji hlásí k jiné národnosti než romské, nehledě na fakt, že není nutné, aby se občan přihlašoval k jakékoli národnosti vůbec. Při statistickém zjišťování Romů hraje roli také řada dalších otázek, např. kdo je Rom, koho lze za Roma považovat a kdo by za Roma považován být měl apod. Kromě toho jsou často mezi Romy zahrnovány i osoby neromského původu s nízkou sociální a kulturní úrovní, v cizině pak často všechny kočující osoby (tzv. travellers). Vliv má také např. fakt, že Romové často nechápou pojem národnosti a ztotožňují jej se státní příslušností. Mimo to část Romů nechce být za Romy z nejrůznějších důvodů považována, a proto se vědomě hlásí k jiné národnosti.

Některé problémy Romů v České republice

EXTREMISMUS

V současné době se v České republice hodně hovoří o vzrůstajícím extremismu v souvislosti s existencí Dělnické strany, pochody neonacistů, extremistů a radikálů. Dochází také k útokům na celé romské rodiny, útoky se nevyhýbají ani malým dětem (viz případ ve Vítkově v dubnu 2009).

DISKRIMINACE

Agentura EU pro základní práva zveřejnila celoevropský průzkum o situaci menšin. Výzkum se soustředil na nerovné zacházení při hledání místa či bydlení, v práci, ve zdravotní péči, sociálních službách, v restauracích, obchodech a bankách. V posledních 12 měsících zažilo diskriminaci v těchto oblastech podle svých slov 64 % Romů v ČR. V Maďarsku to bylo 62 % Romů, v Polsku 59 % a v Řecku 55 %. Na Slovensku poznalo prý nerovný přístup na vlastní kůži za posledních 12 měsíců 41 % Romů, v Bulharsku a Rumunsku asi čtvrtina. „Podle výzkumu jsou tak čeští Romové nejvíce diskriminovanou skupinou v EU. Třetina českých Romů se zmínila o diskriminaci při hledání práce či v zaměstnání. Pětina si stěžovala na nerovný přístup ve zdravotnictví a v sociálních službách, 13 % pak v bydlení. V obchodech, restauracích či v jiných službách se s diskriminací setkalo 42 % českých Romů. Osm z deseti Romů, kteří zažili nějakou diskriminaci, si na ni nikde nestěžovalo. Většina si totiž myslí, že by se stejně nic nezměnilo. Polovina prý netušila, kam by se měla obrátit. Čtyři z deseti lidí se obávali toho, že by to mělo jen špatné následky. Pětina se bála odplaty pachatelů.“ (Romea.cz, 2009)

VZDĚLANOST

Vzdělání je pro nás prostředek, jímž dosáhneme na budoucí výhody. To vyžaduje plánování do budoucna, ale Romové, jak víme, se soustředí převážně na přítomnost. Proto tato vidina budoucích výhod není pro ně atraktivní.

Na vzdělanost Romů má dnes nepříznivý vliv jazyková bariéra. Ještě dnes se ve většině romských rodin mluví romsky, zatímco paní učitelka mluví na děti česky. V ČR neexistují základní školy, v nichž by se vyučovalo v romštině. Jazykové znevýhodnění se začíná řešit v tzv. přípravných ročnících, které mají nahradit mateřskou školu.

Pokud Romové používají češtinu, užívají česká slova ale s romským obsahem. Kromě toho používají Romové ke své komunikaci více neverbálních prostředků a ostatní lidi vnímají více skrze gesta, mimiku, pohyby a barvu a intenzitu hlasu.

I přes hierarchizaci romské rodiny jsou děti rovnocennými partnery v hovoru, což může ve školním prostředí vypadat jako nevychovanost. S tím souvisí i dodržování určitých omezení, která v romském normativním systému nejsou. Romská výchova je nedirektivní, má minimum omezení a povinností. Proto se mohou děti jevit ve škole jako problémové, ale z hlediska romské rodiny je to zcela normální jev.

NEZAMĚSTNANOST

Můžeme tvrdit, že s nízkou mírou vzdělanosti Romů souvisí u nás i nízká míra zaměstnanosti. Do jaké míry má vliv na nezaměstnanost Romů jejich diskriminace ze strany zaměstnavatelů nebo nezájem o práci ze strany Romů samotných, je otázkou diskuze.

Nezaměstnanost Romů se pohybuje podle krajů od 50 % až do 95 %.

Romové v Evropě

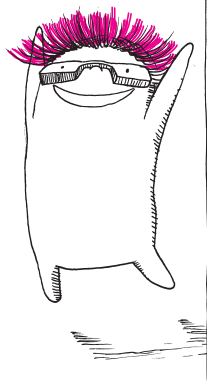
Romové v evropských zemích

Stát	Minimální počet	Maximální počet
Albánie	90 000	100 000
Bosna a Hercegovina	40 000	50 000
Bulharsko	700 000	800 000
Česká republika	250 000	300 000
Chorvatsko	30 000	40 000
Francie	280 000	340 000
Itálie	90 000	110 000
Maďarsko	550 000	600 000
Makedonie	220 000	260 000
Německo	110 000	130 000
Nizozemsko	35 000	40 000
Polsko	50 000	60 000
Portugalsko	40 000	50 000
Řecko	160 000	200 000
Rumunsko	1 800 000	2 500 000
Rusko	220 000	400 000
Srbsko	400 000	450 000
Slovensko	480 000	520 000
Španělsko	650 000	800 000
Turecko	300 000	500 000
Ukrajina	50 000	60 000
Velká Británie	90 000	120 00

Zdroj: Romové v České republice

Počet Romů v evropských zemích menší než 40 000:

Bělorusko, Belgie, Dánsko, Estonsko, Irsko, Finsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Moldavsko, Norsko, Rakousko, Slovinsko, Švédsko, Švýcarsko

Hudební okénko

Cíl:

- › Žáci se seznámí s romskou hudbou.

Návaznost na RVP:

Vzdělávací oblasti: Člověk a společnost, Umění a kultura

Průřezové téma: Multikulturní výchova, Mediální výchova,
Výchova demokratického občana

Pomůcky: CD přehrávač, CD s romskou hudbou, PC

Čas: 5 minut

Motivace:

Pojďme si poslechnout jinou hudbu! O jakou hudbu se jedná?

Postup:

- › Požádejte žáky, aby pozorně poslouchali následující hudební ukázkou a aby na jejím základě zkusili hádat, o jaké národnostní menšině se bude diskutovat.
- › Zeptejte se, zda žáci znají jazyk, kterým je píseň zpívána.
- › Poukažte na odlišný jazyk a zeptejte se žáků, zda znají nějakou romskou hudební skupinu.

Zdroj hudby: CD hudební skupiny Andro Drom nebo Gipsy.cz (můžete pustit z webových stránek skupiny, www.gipsy.cz, sekce Galerie)

Romové a jejich tradice

Cíl:

- › Žáci popíší vlastními slovy tradiční romskou kulturu.
- › Žáci uvedou rozdíly a podobnosti mezi českou a romskou kulturou.
- › Žáci vyhledají klíčové informace v textu a prezentují je ostatním.
- › Žáci pracují ve skupině.

Návaznost na RVP:

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Průřezové téma: Multikulturní výchova, Osobnostní a sociální výchova,
Výchova demokratického občana

Pomůcky: texty, papíry, fixy nebo pastelky

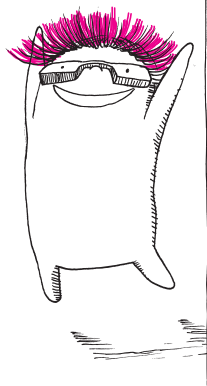
Čas: 25 minut

Postup:

- › Rozdělte žáky do čtyř skupin libovolnou metodou.
- › Každé skupině rozdejte jiný text (Romové, romská rodina, bydlení, tradiční jídlo).
- › Vyzvěte žáky, aby si ve skupinách text přečetli a vybrali nejdůležitější a nejzajímavější informace z textu, které budou později svým spolužákům prezentovat.
- › Jednotlivým skupinám rozdejte papíry, na které si mohou prezentaci připravit.
- › Po 15 minutách vyzvěte žáky k prezentaci.
- › Po prezentaci se žáci posadí do kruhu a následuje diskuse. Ptejte se žáků na následující otázky:
 - › Proč si myslíte, že některé romské děti nejsou vedeny k tomu, aby získaly vzdělání? *(Romové žijí přítomností, budoucnosti nepřikládají velký význam, proto si necení vzdělání, protože přináší výsledky až za mnoho let)*
 - › Slyšeli jste už někdy o koncentračních táborech? Dokázali byste některé vyjmenovat? Slyšeli jste někdy pojem „holocaust“? Víte, co tento pojem znamená? *(Holocaust – pronásledování a genocida Židů, Romů a dalších skupin, které nacisté považovali za méněcenné; tyto skupiny byly odvezeny do koncentračních táborů např. Osvětim, Březinka, Terezín.)*
 - › V čem se podle vás liší tradiční romská rodina od české rodiny? *(V romské rodině panuje velká soudržnost, muž je postaven výš než žena; romská rodina je velká, žije v ní mnoho generací; významné postavení mají staří lidé.)*
 - › Kdo bývá v romské rodině nejvíce uctíván a proč? *(Nejvíce uctívání bývají staří lidé pro jejich životní moudrost a zkušenosti.)*
 - › Co si představíte pod pojmem „ kočovný způsob života“? *(Romové dříve žili v pojízdných maringotkách, které mohly být taženy párem koní, nebo ve stanech, putovali od města k městu s celou svojí rodinou, nikde se neusadili, provozovali jen jednoduchá řemesla - například kovářství, mnohdy se živili zpěvem. Kočování bylo vynucené, jelikož jim majoritní společnost nedovolila se nikde usadit)*
 - › Dokážete si představit, jak vypadá tradiční romská osada? Řekněte, ve kterých zemích žijí Romové v těchto osadách? *(Nejznámější osady jsou na Slovensku, je jich zde přes 800, většinou jsou zde jednopokojové domky z nepálených cihel, ze dřeva nebo ze všech možných dostupných materiálů; Romové tráví většinu času před svými domy, aby se mohli bavit se svými sousedy. Problémem osad je nevybudovaná kanalizace a přívod plynu, pro vodu se musí chodit do studny.)*

Obměna aktivity:

Rozdělte žáky do 4 skupin, každý text rozstříhejte cca na 4 části a rozmístěte je různě po třídě. Každá skupina musí svůj text nejprve sestavit, poté prezentuje ostatním spolužákům klíčové informace z textu.

Moudrá slova, hádanky, romština

Cíl:

- › Žáci interpretují romská přísloví a hádanky.
- › Žáci předvedou krátký rozhovor v romštině.
- › Žáci si uvědomí podobnosti a rozdíly českých a romských přísloví a hádanek.
- › Žáci dokážou vztáhnout romská přísloví k vlastnímu žebříčku hodnot.
- › Žáci znají vybrané romské hádanky a přísloví.
- › Žáci si uvědomí rozdílnost mezi romským a českým jazykem.
- › Žáci pracují ve skupině.

Návaznost na RVP:

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Průřezové téma: Multikulturní výchova, Výchova demokratického občana, Osobnostní a sociální výchova

Pomůcky:

zadání (rozstříhaná romská přísloví, arch papíru s romskými hádankami, arch papíru s romskými slovíčky), psací potřeby

Čas:

15 minut

Postup:

- › **Rozdělte žáky do šesti skupin** (2 skupiny Moudrá slova, 2 skupiny Hádanky, 2 skupiny Romština)

Skupina Moudrá slova

- › Žákům rozdejte obálku obsahující rozstříhaná romská přísloví, která popisují spektrum životních hodnot.
- › Žáci se pokusí poskládat jednotlivá přísloví tak, aby dávala smysl.
- › Žáci se snaží objasnit přísloví tak, jak jim rozumí, a pokusí se z daných přísloví identifikovat hlavní životní hodnoty Romů.
- › Po 10 minutách žáci daná přísloví prezentují ostatním skupinám.
- › Např. Zůstávej tam, kde se zpívá, ďáblové zpívat nedovedou. – Veselost, životní optimismus, chuť do života, láska k životu, k hudbě.
- › Činí-li ti jiní dobře, vrať jim stonásobně, činí-li ti zle, svěť je Pánu Bohu. – Buď vděčný, važ si pomoci druhých, nebuď mstivý, neber spravedlnost do vlastních rukou.
- › Můžete se žáků zeptat, zda znají přísloví, která upozorňují na podobnou hodnotu, ale jinak znějí. Např. romské: „Moje místo je tam, kde jsou moji lidé.“ = „Můj dům, můj hrad.“
- › Aktivitu můžete rozvést tak, že se žáků zeptáte na jejich životní hodnoty; mohou si sestavit vlastní žebříček hodnot.

Skupina Hádanky

- › Skupince rozdejte arch papíru s romskými hádankami.
- › Na pravé straně jsou napsány zpřeházené odpovědi. Žáci se pokusí propojit jednotlivé hádanky se správnými odpověďmi.
- › Po 10 minutách budou žáci hádanky představovat ostatním skupinám.

Skupina Romština

- › Žákům rozdejte arch papíru s romskými slovy, a nechte se pokusí sestavit z nich jednoduchý rozhovor.
- › Po 10 minutách žáci rozhovor předvedou ostatním skupinám.
- › Můžete žákům sdělit zajímavosti z romského jazyka:
- › Romové se navzájem neoslovují pane, paní nebo slečno, ale říkají si: dcero, synu, teto, strýčku.
- › Jak Romové nadávají?
- › Češi často používají při nadávkách symboly zvířat – voly, osly, slepice... Romové těm, které nemají rádi, přejí všelijaké nemoci. Například často říkají: „Ať se ukýcháš!“, „Ať se ti ve střevěch množí červi!“, „Ať dostaneš spálu!“, „Ať celý opuchneš!“.
- › Při zapřísahávání něčeho často říkají: „Ať umřu!“ Češi říkají nejčastěji: „Ať se do země propadne!“
- › Když Romové přejí někomu hezké věci, říkají: „Ať jsi šťastný jako slunko!“
- › Na území ČR Romové hovoří romským etnolektem češtiny. Jen malé procento Romů mluví na své děti romsky (sami tuto řeč neovládají) a učí své děti češtině, ovšem tak, jak se jí naučili oni, tzn. romskému etnolektu češtiny.

Romové

Romové pochází z **Indie**, odkud začali kočovat do Evropy. Do Čech se dostali ve 14. století, kde získali označení **Cikáni**. Zpočátku byli považováni za poutníky, kteří musí putovat po světě za hříchy svých předků a byli velmi uctíváni. Později však začali být obviňováni z čarodějnictví a nejrůznějších loupeží. Snad nejhorší situace v historii Romů nastala v období 2. světové války, kdy byli hromadně vyvražďováni v **koncentračních táborech**.

Nyní jsou Romové jednou z nejpočetnějších etnických menšin v České republice. K romské národnosti se v roce 2001 přihlásilo **12 000 osob** (ale skutečné odhady se pohybují v rozmezí kolem **150 000–300 000**).

Romové žijí převážně v **přítomném čase**. Řídí se heslem: „Lepší vajíčko dnes než slepice zítra“, a proto budoucnosti nepřikládají velký význam. I to je důvod, proč si většina Romů necení školního vzdělání, které přináší výsledky až po mnoha letech. Důležitou roli v jejich životě hraje i **minulost**. Kdo jednou, byť nechtěně, ublížil Romovi, již nikdy si nezíská jeho důvěru. Romové mají také úžasnou schopnost poznat, jaký člověk je, pouhým pohledem a intuicí. Umějí okamžitě „přečíst“ člověka, jeho upřímnost, a dokonce i rysy či vlastnosti. Romové mají také sníženou schopnost rozlišovat realitu, fantazii, vzpomínky a sny. To je jeden z hlavních důvodů, proč často nemluví pravdu. Mnohdy říkají to, co chceme slyšet, a už se nezabývají tím, zda je to pravda, či ne.

Romská rodina

V žebříčku hodnot Romů stojí nejvyš **rodina**, ve které panuje velká soudržnost. V romské rodině je většinou muž postaven výš než žena.

Postavení ženy je ovlivněno počtem dětí. Čím více dětí, tím více úcty. Tradiční romská **rodina je velká**, patří do ní příbuzní ze všech žijících generací, zemřelí a předkové.

Rodina sdílí vše - od obytného prostoru přes oblečení a jídlo až po fyzickou práci či peníze. Být sám nebo být sami není možné. Významné postavení mají v romské rodině **staří lidé**. Je jim prokazována úcta pro jejich moudrost získanou životními zkušenostmi a za výchovu dětí. Až do smrti žijí mezi svými příbuznými, kteří se o ně starají a chovají je v úctě.

Romské ženy zpravidla nejsou příliš vedeny k tomu, aby se něčím vyučily. Starají se o výchovu dětí a domácnost. Výchova děvčat je tedy většinou zaměřena na to, aby byla připravena se vdát a uměla se v nové rodině správně chovat. Pověstná je pro Romy jejich **láska k dětem**. Zvláště malé děti bývají často velmi hýčkány. Výchova dítěte se odvíjí od jeho přání. Například o tom, kdy jde dítě spát, nerozhodují rodiče, ale dítě samo. (Cítí-li se unaveno, jde spát, ne na příkaz rodiče.)

Bydlení

Romové žili v dobách svého **kočovného** života především v přenosných **stanech** nebo **obytných vozech**, které byly většinou taženy párem koní nebo traktorem. Jejich kočovný způsob života u nás vymizel v 50. letech 20. století, kdy byl vydán zákon, který **kočovný způsob života zakazoval**, a to mnohdy velmi násilným způsobem – například jejich maringotky byly vypalovány. Později se Romové začali soustřeďovat do oblastí, kde byla vhodná hlína k výrobě nepálených cihel nebo kde se nacházely vrbové keře k pletení košíků, a zakládali zde **cikánské osady**. Ty jsou zachovány například na Slovensku. Kromě těchto osad vznikaly **cikánské čtvrtě** na okrajích velkých průmyslových měst, kde bylo hodně pracovních příležitostí.

V současné době bydlí většina Romů ve stejných bytech jako většinová populace. Romská domácnost bývá často až úzkostlivě čistá, soustředěná převážně do jedné místnosti, vyzdobená nejrůznějšími barevnými soškami, květinami, fotkami příbuzných a velkými barevnými koberci na stěnách. Avšak to, co je za dveřmi jejich bytu, Romy již příliš nezajímá. Proto jsme často svědky velkého nepořádku před jejich domem. Mnohdy se můžeme setkat i s tzv. „**vybydllováním**“. Jedná se o devastaci bytu či domu, kdy Romové odmontují vše, co lze prodat.

Tradiční jídlo

Romové se řídí příslovím: „*Kaj tut te chal den, nigda ma odphen. - Kde ti nabídnou jídlo, nikdy neodmítej.*“

Pro Romy je velice důležitá příprava jídla. Kuchařka musí mít u vaření pokrývku hlavy, aby do jídla nespádl vlas, a musí mít čisté ruce a hlavně dobrou náladu a nesmí nikam pospíchat. Dívky se většinou učí vařit ne ve své rodině, ale v rodině své tchyně, protože každá rodina má své pravidla, jak které jídlo připravuje. Nesnědené jídlo se vyhazuje dřív, než by ohrozilo něčí život. Kromě toho někteří Romové věří, že nedojedené jídlo očichávají mulové (mrtví, strašidla), a proto by je také nejedli.

Mezi oblíbená jídla patří **goja**, pokrm ze střev. Umytá střeva se obrátila naruby a dovnitř se dala náplň z brambor, kukuřičné nebo krupičné mouky a koření. Střeva se pak uvařila a do vody z vyvařených goja se nadrobilo těsto, čímž vzniklo další jídlo zvané **gombóta**. **Marikľa** jsou placky z mouky, vody a cukru, které se smaží na plotně nebo v oleji. Na stole by mělo být vždy hodně jídel, aby se Romové měli po celý další rok dobře a neměli v ničem nouzi. Typickým jídlem chudší vrstvy Romů jsou **pašvare** neboli uvařené kosti, ze kterých se následně obírá maso.

Moudrá slova

Pokuste se správně seřadit rozstříhaná přísloví tak, aby dávala smysl. Jednotlivá přísloví sami popište tak, jak jim rozumíte. Znáte nějaká přísloví, která vyjadřují podobnou myšlenku, ale znějí odlišně? Pokusíte se přijít na to, na jaké lidské hodnoty jednotlivá přísloví poukazují?

Zle je tomu, kdo je chudý, ještě hůř tomu, kdo je sám.

Jak si vážíš svých rodičů, tak si budou tvoje děti vážit tebe.

Nedobrá žena, která tě miluje jenom v blahobytu, dobrá žena tě bude mít ráda i v bídě.

Poctivý člověk nezhodí čest, i kdyby hlady umíral.

Mohu-li nakrmit deset lidí, nakrmím i jedenáctého.

Kdo má rád jen sám sebe, neví, co je štěstí.

Nejsem bohatý tím, co jsem nashromáždil, ale tím, co jsem rozdál.

Šťastný, kdo se dovede smát.

Kdo sám sobě nevěří, neustále se zlobí na druhé.

Nikomu neublížuj – bolest, kterou způsobíš, se vrátí do tvého srdce.

Co nedá den, dá rok, co nedá rok, dá čas.

Kdo je černý, chce být bílý, a kdo je bílý, platí velké peníze za to, aby u moře zčernal.

Jiný ti může poradit, jiný ti může naznačit cestu, ale člověka ze sebe můžeš udělat jen ty sám.

Nesměj se, když druhého bolí srdce.

Hádanky

Pokuste se správně odpovědět na romské hádanky. V pravé části jsou různě zpřeházené odpovědi. Vaším úkolem bude pokusit se správně seřadit jednotlivé odpovědi k daným hádankám.

1. Mám takového bratra, bez nohou utíká,
bez pusy píská.	a) srdce
2. Když nebije – umírá.	b) most
3. Mám bratra, který má jen jednu nohu
a stále jen jeden klobouk nosí.	c) víčka
4. Jde přes vodu, není mokrý.	d) kapsa
5. Co děláme všichni najednou?	e) měsíc
6. Dvě sestry, všechno vidí, jen jedna druhou ne.	f) vítr
7. Mám dcerušku, která vlastní jídlo ujídá.	g) oči
8. Jakých ryb je ve vodě nejvíc?	h) buben
9. Na hlavě má kámen, v puse prst.	ch) prstýnek
10. Mám takového bratra, když ho biješ
– žije, když nebiješ – mrtvý je.	i) hřebík
11. Je ti lehko, když je těžká, je ti těžko, když je lehká.	j) mokrých
12. Mám bratra, který dva týdny roste
a dva týdny se zmenšuje.	k) stárneme

Správné odpovědi:

1. vítr
2. srdce
3. hřebík
4. most
5. stárneme
6. oči
7. víčka
8. mokrých
9. prstýnek
10. buben
11. kapsa
12. měsíc

Romština

Pokuste se na základě daných slovíček sestavit jednoduchý romský rozhovor.

Dobrý den

Lačo D'ives

Děkuji

Palikerav

Jak se máš?

Sar sal?

Dobře

Ta Mištes

Jak se jmenuješ?

Sar tut vičinel?

Jmenuji se

Me vičinav

Kam jdeš?

Kaj džas, more?
(čhaje pro oslovení slečny)

Špatně

Ta namištes

Do města

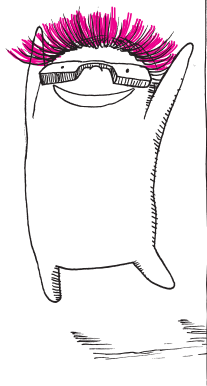
Me džav andro foros

Kolik ti je?

Keci tuke berš?

15 let

Dešu pandž

Použitě zdroje

CZECHKID: PRÁVA NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN A VÝUKA CIZÍCH JAZYKŮ V ČESKÉ REPUBLICE. [online]. Dostupné na: <<http://www.czechkid.cz/si1370.html>>

FRIŠTENSÁ, H., VÍŠEK, P. *O Romech, na co jste se chtěli zeptat (manuál pro obce)*. Praha. Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, 2002.

HÁJKOVÁ, M. *Romové*. In Šišková, T.: *Menšiny a migranti v České republice*. Praha. Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9

HORVÁTHOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*. Brno. Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-615-X

HOUDEK, L. *Jak se žije v romských osadách na Slovensku*. [online]. Dostupné na: <http://bydleni.idnes.cz/jak-se-zije-v-romskych-osadach-na-slovensku-fkd-/dum_osobnosti.asp?c=A080402_120607_dum_osobnosti_web>

JANČÁLKOVÁ, T. *Romové zvyky a tradice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. Pedagogická fakulta. Katedra speciální pedagogiky, 2008. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Miluše Hutýrová, Ph.D.

POSTAVENÍ A MARGINALIZACE ROMŮ V ČR A NA SLOVENSKU. [online]. Dostupné na: <<http://minorities.fsv.cuni.cz/mensiny/seminarni/Kohoutek.htm>>

ROMOVÉ V ČESKÉ REPUBLICE. [online]. Dostupné na: <<http://romove.radio.cz/cz/>>

ROMOVÉ V ČESKÉ REPUBLICE: HISTORIE A PŮVOD ROMŮ. [online]. Dostupné na: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18530>>

ROMOVÉ V ČESKÉ REPUBLICE: SOUČASNÁ ROMSKÁ KOMUNITA V EVROPĚ. [online]. Dostupné na: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18884>>

ROMEA.CZ: ČEŠTÍ ROMOVÉ JSOU DISKRIMINOVÁNI NEJVÍCE Z CELÉ EU. [online]. Dostupné na: <http://www.romea.cz/index.php?id=detail&detail=2007_6012>

ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme - jde o to jak*. Praha. Portál, 2000. ISBN 80-7178-410-9

SAGIT: ZÁKON O PRÁVECH PŘÍSLUŠNÍKŮ NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN. [online]. c2001 [cit. 2008-11-25]. Dostupné na: <<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb01273&cd=76&typ=r>>

SEKYT, V. *Odlíšnosti mentality Romů a původ těchto odlíšností*. In Šišková, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha. Portál, 1998. ISBN 80-7178-285-8

ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha. Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9

ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha. Portál, 1998. ISBN 80-7178-285-8

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha. Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3

VARIANTY: ROMOVÉ. [online]. Dostupné na: <<http://www.varianty.cz/cdrom/podkapitoly/bo2romove.htm>>

WIKIPEDIE. ETNIKUM. [online]. Dostupné na: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Etnikum>>

WIKIPEDIE. RASISMUS. [online]. Dostupné na: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Rasismus>>

WIKIPEDIE. ROMOVÉ. [online]. Dostupné na: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Romov%C3%A9>>

WIKIPEDIE. XENOFobie. [online]. Dostupné na: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Xenofobie>>

DALŠÍ ZDROJE INFORMACÍ

DAVIDOVÁ, H. *Romano drom. Cesty Romů 1945–1990*. Olomouc. Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0524-5

HÜBSCHMANNOVÁ, M. *Šaj pes dovakeras. Můžeme se domluvit*. Olomouc. Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0496-6

MULTIKULTURNÍ CENTRUM PRAHA. [online]. Dostupné na: <<http://www.mkc.cz>>

VARIANTY. [online]. Dostupné na: <<http://www.varianty.cz/>>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY: RADA VLÁDY PRO ZÁLEŽITOSTI ROMSKÉ KOMUNITY. [online]. Dostupné na: <<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=625>>

VZDĚLÁVACÍ CYKLUS O ROMECH. [online]. Dostupné na: <<http://skola.romea.cz/>>